

6.2 Magnetiske systemer

Magnetiske og magnetiserbare materialer er systemer med et stort antall magnetiske dipoler, dvs termodynamiske systemer. Dette er (som regel) faste stoffer med liten kompressibilitet slik et $p dV$ -arbeid er neglisjerbart. Men arbeid utføres, av eller på systemet, når magnetiske dipoler endrer retning i et ytre magnetfelt.

Fra elektromagnetismen:

$E_p = -\vec{m} \cdot \vec{B}_0 = -\vec{m} \cdot \mu_0 \vec{H} = \text{pot. energi til magnetisk dipol med (magn. dipol-) moment } \vec{m} \text{ i ytre magnetfelt } \vec{B}_0;$
 $\vec{H} = \vec{B}_0 / \mu_0 = \text{"H-feltet"} \text{ (også kalt magnetfeltet).}$

$\mu_0 = \text{vakuumpermeabiliteten}$

Enheter: $[m] = A \cdot m^2$; $[B_0] = T$; $[H] = A/m$

Systemets totale magn. moment: $\vec{M} (= \sum_i \vec{m}_i)$

Arbeid utført på omgivelsene (av et homogent system) når $\vec{M} \rightarrow \vec{M} + d\vec{M}$:

$$dW = -\mu_0 \vec{H} \cdot d\vec{M} = -\mu_0 H \cdot dM$$

($\vec{M} \parallel \vec{H}$ i et homogent system)

TDI (1.+2. lov) blir nå: $T dS = dU - \mu_0 H \cdot dM$

Dvs: $-\mu_0 H$ spiller samme rolle som p og M $\xrightarrow{\quad\quad\quad}$ V

Og alle relasjoner utledet med $p dV$ -arbeid kan "oversettes" til et magnetisk system.

F.eks: Tilstandsligning $f(H, M, T) = 0$.

Mer i Øving 7.

7. Materielt åpne systemer [LHL 17.9]

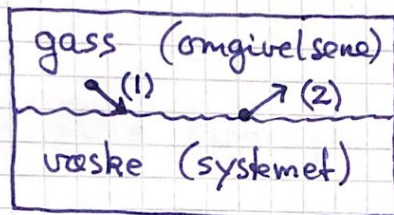
(80)

7.1 Kjemisk potensial

Til nå: Mekanisk / termisk kontakt gir utveksling av arbeid / varme mellom system og omgivelser.

Nå: Utveksling av partikler mellom system og omgivelser.

Eks 1: Gass-væske fasetilikevekt

(1) kondensasjon, $dN > 0$

(2) fordampning, $dN < 0$

Eks 2: Kjemisk reaksjon

Anta først kun en type partikler:

$$dU = T dS - p dV + \mu dN$$

Dvs: Partikler inn i ($dN > 0$) eller ut av ($dN < 0$) systemet tilfører eller fjerner energi

$$\mu = \left(\frac{\partial U}{\partial N} \right)_{S, V}$$

pr partikkel når S og V holdes konstant.

μ = det kjemiske potensial

Mer hensiktsmessig med p og T som variable

⇒ Vi bruker G i stedet for U :

$$\begin{aligned} G &= U + pV - TS \\ dG &= dU + pdV - TdS + Vdp - SdT \\ &= Vdp - SdT + \mu dN \end{aligned}$$

Dvs:

$$\mu = \left(\frac{\partial G}{\partial N} \right)_{p,T} = \text{endring i } G \text{ pr tilført partikkel med } p \text{ og } T \text{ holdt konstant}$$

Med flere typer partikler:

$$dU = TdS - pdV + \sum_{i=1}^c \mu_i dN_i$$

$$dG = Vdp - SdT + \sum_{i=1}^c \mu_i dN_i$$

$$\mu_i = \left(\frac{\partial G}{\partial N_i} \right)_{p,T, N_{j \neq i}} = \text{endring i } G \text{ pr tilført partikkel av type } i, \text{ med } p, T \text{ og alle } N_{j \neq i} \text{ holdt konstant}$$

Siden U , V og S er ekstensiv, er også

$G = U + pV - TS$ ekstensiv, dvs mengdeproporsjonal.

Med en type partikler ($c=1$) kan vi da skrive

$$G(p, T, N) = g(p, T) \cdot N$$

med $g(p, T) =$ Gibbs fri energi pr partikkel.

Dermed:

$$\mu = \frac{G}{N} = g(p, T)$$

dvs μ er intensiv.

7.2 Likevektsbetingelser

Et system er i likevekt når p , T og alle kjemiske potensialer μ_i er konstante over hele systemet.

I motsatt fall:

- Netto massestrøm fra høy mot lav p
- Netto varmestrøm fra høy mot lav T
- Omfordeling av partikler fra høy mot lav μ_i (inntil G er minimal)

Eks: Gass-væske likevekt for H_2O

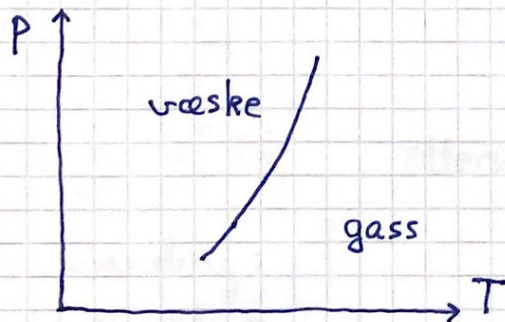
gass			
μ_g	p	T	
<hr/>			
μ_v	p	T	
væske			

• Hvis $\mu_g > \mu_v$: $\Delta G = (\mu_v - \mu_g) \cdot \Delta N < 0$
hvis ΔN molekyler kondenserer

• Hvis $\mu_g < \mu_v$: $\Delta G = (\mu_g - \mu_v) \cdot \Delta N < 0$
hvis ΔN molekyler fordampes

Likevekt (Koeksistens) når $\mu_g(p, T) = \mu_v(p, T)$.

Fastlegger damptrykk-kurven:

7.3 Ideelle blandinger

Antagelser :

1. Blandingsentropi som med ideelle gasser.
2. Ingen endring i størrelser som U og V ved blanding.

OK for ideelle gasser ; brukbar tilnærming også for reelle blandinger.

Antagelsene 1 og 2 gir:

$$\mu_i = \mu_i^\circ + k_B T \ln x_i$$

Her er

μ_i = kjemisk potensial for komponent i i blandingen

μ_i° = " " " " for komp. i i rent stoff

x_i = N_i / N = molbrøk for komp. i (= n_i / n)

Bevis:

Før blanding av de c komponentene :

S_0 = entropi

$$G_0 = U + pV - TS_0$$

$$= \sum_{j=1}^c G_{0j}$$

$$= \sum_{j=1}^c \mu_j^\circ N_j \quad \text{ettersom} \quad \mu_j^\circ = \frac{G_{0j}}{N_j}$$

Etter blanding:

$$G = U + pV - TS \quad ; \quad S = S_0 + \Delta S_{mix}$$

$$= G_0 - T \Delta S_{mix}$$

Vi må bestemme blandingsentropien ΔS_{mix} .

Før blanding, felles p og T

V_1	V_2	...	V_c
N_1	N_2	...	N_c

$\Delta S_{mix} = ?$

Etter blanding

$V = \sum_{i=1}^c V_i$
$N = \sum_{i=1}^c N_i$

$p V_i = N_i k_B T$

$p V = N k_B T$

$\Rightarrow p \sum_i V_i = \sum_i N_i k_B T$

$\Rightarrow p V = N k_B T$

$\Rightarrow \frac{V}{V_i} = \frac{N}{N_i}$

Ideelle gasser (antatt),
dvs punktpartikler uten
innbyrdes vekselvirkning,
gir uendret temp. T, og
dermed også uendret p.

Fra før, med $dT = 0$:

$dS_i = \left(\frac{\partial p_i}{\partial T}\right)_{V_i} dV_i$

Partialtrykk etter blanding: $p_i = N_i k_B T / V$; $\sum_i p_i = p$
 ——— " ——— for ——— " ——— : $p_i = p = N_i k_B T / V_i$

Dermed:

$\Delta S_i = \int dS_i = N_i k_B \int_{V_i}^V \frac{dV_i}{V_i} = N_i k_B \ln \frac{V}{V_i}$
 $= N_i k_B \ln(N/N_i)$

$\Rightarrow \Delta S_{mix} = \sum_{i=1}^c \Delta S_i = \sum_{i=1}^c N_i k_B \ln(N/N_i) = - \sum_{i=1}^c N_i k_B \ln x_i$

Gibbs fri energi for blandingen er da:

$G = G_0 - T \Delta S_{mix} = \sum_i N_i (\mu_i^0 + k_B T \ln x_i)$

Kjemisk potensial for en gitt komponent i blandingen: (85)

$$\begin{aligned}\mu_i &= \frac{\partial G}{\partial N_i} = \mu_i^\circ + k_B T \ln x_i + \sum_j N_j k_B T \cdot \frac{1}{x_j} \frac{\partial x_j}{\partial N_i} \\ &= \mu_i^\circ + k_B T \ln x_i\end{aligned}$$

ellersom

$$\sum_j \frac{N_j}{x_j} \frac{\partial x_j}{\partial N_i} = N \frac{\partial}{\partial N_i} \sum_j x_j = 0 \quad (\text{fordi } \sum_j x_j = 1)$$

Med andre ord:

$$G_0 = \mu^\circ \cdot N \quad \text{for en komponent}$$

$$G = \sum_{j=1}^c \mu_j N_j \quad \text{for blanding av } c \text{ komponenter}$$

Viktige anvendelser:

- Kjemiske likevekter (kap. 7.4)
- Svake oppløsninger (kap. 8.6 - 8.8)